

NAČELA UPRAVNOG PRAVA

Prof. dr iur. Marija Kostić

Načelo zakonitosti (legaliteta) rada uprave

- **Policajska država:** jedino su građani bili vezani zakonom a ne i organi državne vlasti.
- **Pravna država:** uprava se organizuje, radi i odgovara na osnovu zakona. Dakle, **zakonitost uprave je osnovni princip shvatanja o pravnoj državi!**

Pojam zakonitosti

- **Potčinjenost i vezanost uprave pravom i zakonom**, odnosno težnja da se sva **pitanja organizacije i rada uprave urede zakonom**
- Ustavnost i zakonitost

Sadržaj zakonitosti: odlike

1. Zakonsko uređivanje nadležnosti uprave:

- Nadležnost se može urediti i menjati isključivo zakonom i ni jednim drugim nižim pravnim aktom;
- Nadležnost obuhvata istovremeno i pravo i dužnost postupanja.

2. Zakonske garancije procesnog položaja građana i drugih stranaka u postupku pred upravom:

- Postupak određen zakonom
- Jednaka zaštita prava stranaka
- Pravo na odbranu
- Pravo na žalbu i drugo pravno sredstvo protiv donetog akta.

3. Zakonska forma i sadržina upravnog akta

4. Sudska kontrola zakonitosti upravnih akata

5. Odgovornost države za nezakonit i nepravilan rad uprave

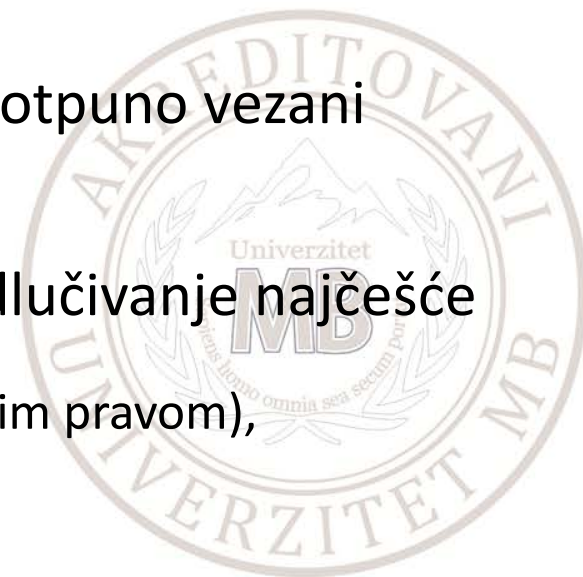

Načelo zakonitosti i diskreciona ocena

- **DISKRECIONA OCENA:**

- Zakonsko ovlašćenje upravnog organa na izbor između nekoliko zakonski predviđenih mogućnosti prilikom odlučivanja u okvirima svojih nadležnosti;
- Nepotpuna ili delimična vezanosti zakonom.
- “Može”, “ima pravo” i sl.

- Upravni organi u svom delanju mogu biti potpuno vezani zakonom ili delimično (diskreciona ocena).
- Upravne oblasti u kojima se diskreciono odlučivanje najčešće primenjuje su:
 - unutrašnji poslovi (policija najviše raspolaže ovim pravom),
 - Odbrana
 - Spoljni poslovi

- Sloboda postupanja u smislu diskrecione ocene ograničena je i definisanjem pojmova šta ona nikako ne može biti (ovako donet akt je NEZAKONIT ili NIŠTAV):
 - nezakonito postupanje
 - prekoračenje ovlašćenja
 - zloupotreba ovlašćenja
- **NECELISHODAN upravni akt**: nije donet u cilju ostvarenja, pre svega, javnih interesa.

Načelo zakonitosti i princip srazmernosti

- **PRINCIP SRAZMERNOSTI** (Verhältnismaessigkeit):
 - državne vlasti mogu da ograniče slobode i prava građana samo u tolikoj meri koliko je neophodno da bi se u javnom interesu postigao cilj konkretne mere.
 - Koriguje krutost zakona i pruža legitimitet postupcima uprave i organa javne vlasti.
- Aktivnosti, postupci i mere koje upravni organi preduzimaju prilikom nametanja obaveza građanima, moraju biti u srazmeri sa javnim ciljevima koji se poduzimanjem pomenutih aktivnosti ze le ostvariti. Dakle, **nametnute obaveze ne smeju očigledno da prelaze koristi od ostvarenja cilja.**

Tipične povrede načela zakonitosti i sankcije

- **NEZAKONIT AKT:** neprimenjivanje ili pogrešna primena zakona u vezi sa pravilima o ovlašćenjima, nadležnostima uprave, načinu njenog rada, sadržinom i oblikom upravnog akta. **OSMISLITE PRIMER?**
- **NECELISHODAN AKT:** nepravilna primena diskrecione ocene i povrede principa srazmernosti. **OSMISLITE PRIMER?**
- **BITNE I NEBITNE povrede zakona**
- **Vrste sankcija:**
 - **POLITIČKE:** odgovornost organa uprave;
 - **PRAVNE:** prema službenom licu, prema upravnom aktu (poništaj, rušljivost, oglašavanje nevažećim) i naknada štete.

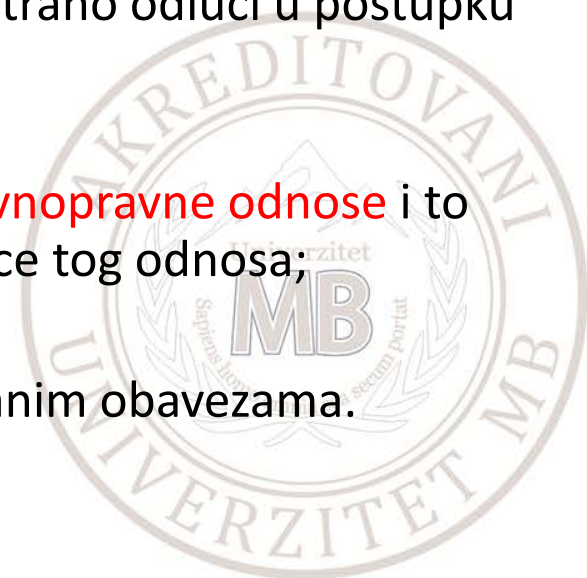
Načelo o ovlašćenjima uprave

- Uspostavljena ustavom i zakonom, ograničena ljudskim i manjinskim pravima, jednakošću svih pred zakonom i drugim principima proklamovanim u ustavu
- Posebna zaštita službenih lica uprave:
 - krivično-pravna (k.d protiv službenih lica);
 - zaštita od privatnih tužbi pojedinaca i pravnih lica za štete prouzrokovane greškom u vršenju službene dužnosti;
 - pravo na naknadu štete koja im je pričinjena na radu ili u vezi sa radom;
 - pravo na zaštitu od pretnji.

Ovlašćenje za jednostrano donošenje i izvršenje odluka

- U zakonom propisanim slučajevima, uprava može samoinicijativno da:
 - Pokrene postupak za donošenje odluke, jednostrano odluči u postupku i donese izvršnu odluku;
 - Jednostrano zasniva, menja ili ukida neke upravnopravne odnose i to bez saglasnosti stranke kao druge strane učesnice tog odnosa;
 - Prinudno izvršava odluke o novčanim i nenovčanim obavezama.

Načelo o kontroli i odgovornostima uprave

- Efikasan sistem kontrole je jedan od najvažnijih preduslova postojanja i očuvanja demokratije.
- Kontrola je nijači oblik nadzora, jer osim same provere podrazumeva i izricanja (negativne) ocene. Nadzorni organ može da iskoristi i pravo na intervenciju.
- Prethodna / naknadna (sa aspekta vremena)
- Formalna / neformalna (sa aspekta prv
- Unutrašnja / spoljna
- Politička / pravna
- Redovna / povremena...

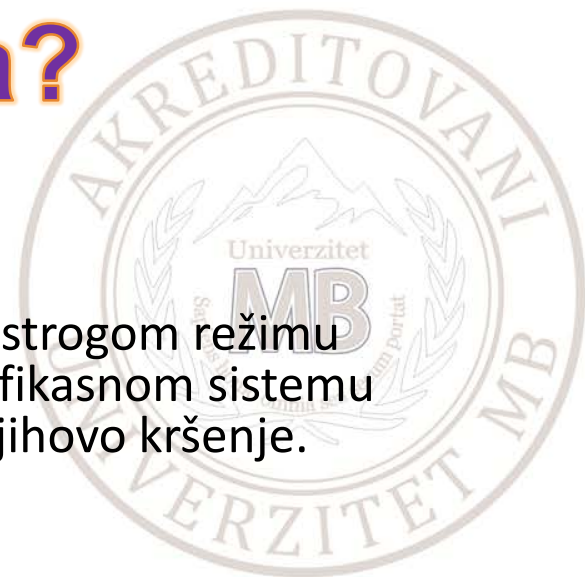

Načelo o odnosu uprave i ljudskih prava

- Upravni organi u delokrugu svoje nadležnosti vrše zaštitu ljudskih prava, ali tokom rada su prinuđeni da često u ova prava i zadiru.

Načini zadiranja u ljudska prava?

- U cilju zaštite LJ.P., rad uprave mora biti podvrgnut strogom režimu zakonskih propisa i mera, brojnim ograničenjima, efikasnom sistemu kontrole i procedure utvrđivanja odgovornosti za njihovo kršenje.

Servis građana

- Uprava je servis svih građana i kao takav mora uzimati u obzir njihove pojedinačne interese - **zastupljenost svih segmenata društva unutar sastava organa uprave**: jednako predstavljanje oba pola, kao pripadnika različitih socijalnih, etičkih i manjinskih grupa

Zadiranje uprave u ljudska prava

- Mogućnost primene **zakonite prinude i ograničenja ljudskih prava** (slobode kretanja, okupljanja i sl.), koja da bi bila u skladu sa generalnim načelom zaštite ljudskih prava, moraju biti **primerena i opravdana**, a nikako arbitrarna ili proizvoljna

Načelo javnosti rada uprave

- Rad uprave mora biti javan i transparentan.
- Javnost mora imati pravo na slobodan pristup podacima koji se nalaze u posedu državnih organa.

